

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до вивчення навчальної дисципліни
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

Одеса
2022

УДК 347(076)

T338

Рецензенти:

Миколенко Олена Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики.

Святошнюк Аріна Леонідівна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін.

Рекомендовано до друку Вченою радою економіко-правового факультету
(Протокол № 2 від 5 вересня 2022 р.)

T338 Теоретичні та практичні проблеми приватного права: методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність 081 «Право» [електронний ресурс] / В. В. Валах, С. М. Клейменова. – Одеса, 2022. 35 с.

У методичних рекомендаціях наведено основні положення до вивчення дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми приватного права» для здобувачів третього (науково-освітнього) рівня вищої освіти освітньо-наукової програми «Право» спеціальності 081 «Право». Основна мета рекомендацій – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні дисципліни на аудиторних заняттях та у процесі самостійній роботі.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни	8
Плани практичних занять та рекомендації до їх вивчення	9
Питання до заліку з навчальної дисципліни.....	19
Рекомендована література.....	21

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни – є вивчення та засвоєння здобувачами системи, принципів й методів правового регулювання приватних відносин, а також формування наукового юридичного світогляду в області приватного права, уміння аналізувати цивільно-правові стосунки, що виникають узв'язку з цивільно-правовим регулюванням та захистом майнових прав учасників цивільного обороту.

Завданнями навчальної дисципліни – є засвоєння здобувачами основних понять у сфері приватноправового регулювання; створення наукових передумов здійснення здобувачами власного критичного аналізу щодо захисту приватних прав; виявлення місця і значення способів приватного права у системі права; критичний аналіз взаємодії теорії та практики.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни: цивільне право, конституційне право, господарське право, адміністративне право, кримінальне право.

Предмет навчальної дисципліни – відносини, що виникають між суб'єктами приватного права.

Вимоги до знань і умінь:

А) знати: фундаментальні поняття і категорії приватного права; чинне законодавство, основні інститути приватного права і законодавства; сучасні концепції приватного права; проблематику сучасного вітчизняного та зарубіжного приватного права; сучасні напрямки розвитку науки приватного права.

Б) вміти: вільно використовувати юридичну термінологію; дискутувати, відстоювати і виражати свої думки, обґрунтовувати свої аргументи; виявляти наукові проблеми, формулювати завдання дослідження і обирати необхідні методи; самостійно вирішувати завдання, що виникають в ході науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності; аналізувати і обробляти отримані в ході дослідження результати і представляти їх у вигляді звітів, статей, рефератів тощо.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА (ТЕМИ 1-6)

ТЕМА 1. ПРИВАТНЕ ПРАВО: ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕНЬ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Загальний аналіз підходу до приватних цінностей у давнину. Формування теорії поділу права на приватне і публічне у римській юриспруденції. Візантійська епоха: кодифікація Юстиніана – середньовічний пам'ятник і апогей приватного права. Навчання середньовічних юристів (глосаторів, постглосаторів, каноністів та інших). Приватне право у вченнях прихильників Реформації і в епоху Відродження. Приватне право у вченнях періоду ранніх буржуазних революцій. Договірна концепція і приватне право: аналіз взаємозв'язку. Поняття приватного права, його місце у системі права. Співвідношення з публічним правом. Приватно-правові цінності як визначальний вектор розвитку права Західної традиції.

ТЕМА 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ І ПІДХОДИ ДО ПОДІЛУ ПРАВА НА ПРИВАТНЕ І ПУБЛІЧНЕ

Матеріальні теорії поділу права на приватне і публічне: теорія інтересів (Аристотель, Ульпіан, Ф. К. Савіньї, Д.І.Мейер), теорія особисто-вільного (егоцентричного) і соціально-службового (соціоцентричного) права (Л. Петражицький, В.Н. Дурденевський); теорія особистих і майнових прав (К.Д. Кавелін). Формальні теорії поділу права на приватне і публічне: теорія централізації і децентралізації (направляючого центру і автономії) (І.А. Покровський); теорія субординації і координації (Р. Йерінг, Б.Б. Черепакін); теорія ініціативи охорони (захисту) інтересів (А. Тон, С.А. Муромцев, Ю.С. Гамбаров, М.Л. Дювернуа); теорія положення суб'єктів правовідносин (активного і пасивного) (Л. Еннексерус, С. Вагацума, Т. Арідзумі, Є.Н. Трубецької, А.С.Кокошкін). Змішані (синтетичні) теорії поділу права на приватне і публічне: теорія єдиної мети (Н.М.Коркунов); поєднання інтересу і суб'єктів правовідносин (М. Планіоль); об'єднання регулятивно-охоронної сутності права та його фактичного змісту (К. Ларенц); поєднання інтересу і волі (Г. Еллінек); теорія соціального права (Г.Д. Гурвич). Теорії, які заперечують поділ права на приватне і публічне: штучність і деактуалізація (К.Д. Кавелін, Д.Д. Грімм, К. Кроме, Зом); солідаризм (О. Конт, М. Оріу, Л. Дюгі); теорія нормативного опублічування (П.А. Сорокін); теорія господарського права (А.Г. Гойхбарг). Сучасна вітчизняна правова наука про розподіл права на приватне і публічне. Співвідношення публічного та приватного права в практиці України

ТЕМА 3. ТЕОРІЯ ІНТЕРЕСІВ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Інтерес і право: аналіз взаємозв'язку. Зміст фактичного інтересу і конструктивні елементи (структура) юридично значного інтересу. Зацікавленість у праві. Соціологічні, психологічні та позитивістські напрямки у праворозумінні, їх роль в обґрунтуванні теорії інтересів. Нормативне обґрунтування теорії інтересів: відображення інтересів і використання категорії «інтерес» у в чинному законодавстві. Законодавство про інтереси: антимонопольне і антилоббістське правове регулювання. Публічний і приватний інтерес у праві: проблеми співвідношення і балансу. Структура приватного інтересу. Конструкція публічного інтересу: реальність і умовність. Інтереси публічних утворень у сфері приватного права. Законні (охоронювані законом) інтереси: виникнення, трансформація, нормативна фіксація. Самостійний характер і вираз.

ТЕМА 4. СПРИЙНЯТТЯ ІДЕЇ ПРИВАТНОГО ПРАВА В ОСНОВНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ (СІМ'ЯХ) СУЧАСНОСТІ

Зміст правової системи: основні елементи. Приватне право в правових системах західної правової традиції: приватне право у романо-германській правовій сім'ї; приватне право і традиції англо-американської системи права; приватне право у змішаних (гібридних) правових системах (Луїзіана, Квебек, ПАР, Шотландія). Приватне право у правових сім'ях незахідної правової традиції: ідеї приватного у релігійних та традиційних правових системах. Традиційні ідеї мусульманського права і приватне право. Приватне право в умовах соціалізму: Китай, В'єтнам, Куба, КНДР (Північна Корея). Приватне право у період НЕП в СРСР. Конвергенційні процеси у соціалістичному праві з позицій сприйняття елементів приватного права. Вплив процесів глобалізації на трансформацію національного (внутрішньодержавного) приватного права.

ТЕМА 5. ПРИВАТНЕ ПРАВО У СИСТЕМІ ПРАВА

Характеристика правової системи з позиції відображення у ній приватноправових засад та цінностей. Система права - основні площини дихотомії: приватне і публічне; матеріальне і процесуальне; внутрішньодержавне і міжнародне; реальне і віртуальне. Діалектика дуалізму у системі права. Дуалізм у приватному праві: матеріальне і процесуальне у приватному праві; внутрішньодержавне і міжнародне приватне право; реальні і віртуальні аспекти приватного права. Приватноправовий дуалізм: цивільне і торгове право.

ТЕМА 6. СИСТЕМА ПРИВАТНОГО ПРАВА

Галузі приватного права: традиційний поділ і його умовність на сучасному етапі розвитку права. Змішані галузі: складові і частини приватного. Інститути приватного права: мобільність і сполучний характер. Норми приватного права як основний рівень відмінності приватного права. Принципи приватного права, їх система і значення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА (ТЕМИ 7-11)

ТЕМА 7. ДЖЕРЕЛА ПРИВАТНОГО ПРАВА

Особливості та види джерел приватного права. Нормативно-правовий акт у системі джерел приватного права. Судовий прецедент у приватному праві. Нормативно-правовий договір і приватне право. Звичай у приватному праві. Локальні нормативні акти як джерела приватного права. Дискусія щодо нормативної природи приватних договорів. Співвідношення цивільно-правових договорів з договорами, які зустрічаються у інших приватноправових галузях права (сімейному, господарському, трудовому, житловому, цивільному процесуальному): проблеми розуміння та правозастосування. Значення доктрини для розвитку концепції приватного права. Релігійні тексти як джерело приватного права.

ТЕМА 8. ПРИВАТНОПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

Поняття і специфіка приватноправових відносин. Суб'єкти приватноправових відносин: фізичні особи, юридичні особи, суб'єкти публічного права у приватноправових відносинах. Зміст приватноправових відносин. Приватноправовий статус і його елементи: суб'єктивні права, свободи, обов'язки, законні інтереси, відповідальність (позитивна). Правосуб'єктність у приватному праві: правоздатність, дієздатність, деліктоздатність. Правове становище, правовий статус, правосуб'єктність: проблеми співвідношення. Об'єкти приватного права. Приватноправовий режим. Здійснення і захист суб'єктивних прав і законних інтересів у системі приватноправових відносин: правові засоби і способи. Трансформація основних прав і свобод людини: приватноправовий аспект (квасісімейні права, евтаназія та інші).

ТЕМА 9. ПРАВОПОРУШЕННЯ І ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Поняття і склад приватноправового порушення (делікту): елементи об'єктивного і суб'єктивного характеру, їх необхідна і достатня сукупність. Види приватноправових порушень. Зловживання приватними суб'єктивними правами: поняття, види, юридична кваліфікація, судова практика. Поняття і ознаки юридичної відповідальності у приватному праві. Зміст і види приватноправової відповідальності. Майнова (матеріальна) та дисциплінарна (організаційна) відповідальність у приватному праві.

ТЕМА 10. ПРИВАТНОПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Поняття і характерні риси приватноправового регулювання. Нормативне правове регулювання у системі приватноправового регулювання. Індивідуальне правове регулювання у системі приватноправового регулювання. Договір у механізмі приватноправового регулювання. Місце правових позицій судів вищих інстанцій у приватноправовому регулюванні. Реалізація норм приватного права: специфіка, рівні, форми. Суб'єктивні чинники у механізмі реалізації норм приватного права. Реалізація інтересу і правореалізація: проблеми співвідношення. Правова політика в галузі приватного права (приватноправова політика): міжнародна, федеративна, регіональна, муніципальна. Приватне право і публічний порядок: проблеми співвідношення та практична реалізація.

ТЕМА 11. ПРИВАТНИЙ (ЦИВІЛІСТИЧНИЙ) ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС

Загальне поняття юридичного процесу як форми життя закону. Обґрунтування виділення приватного (цивільного) процесу. Загальна характеристика галузей та інститутів приватного (цивільного) процесу: цивільне процесуальне право, господарське процесуальне право, виконавче (цивільне) провадження, процесуальні особливості ведення справ у третейських судах, міжнародний комерційний арбітраж (іноземний і міжнародний елементи у цивільному процесі), нотаріат. Приватноправові процедури у цивільному, трудовому, корпоративному праві, законодавстві про неспроможність, антимонопольному законодавстві, законодавстві про аудиторську діяльність тощо

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1 ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема 2. Теоретичні погляди і підходи до поділу права на приватне і публічне

І. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

1. Матеріальні теорії поділу права на приватне і публічне: теорія інтересів (Аристотель, Ульпіан, Ф. К. Савіньї, Д.І.Мейер), теорія особистості (егоцентричного) і соціально-службового (соціоцентричного) права (Л. Петражицький, В.Н. Дурденевський); теорія особистих і майнових прав (К.Д. Кавелін).

2. Формальні теорії поділу права на приватне і публічне: теорія централізації і децентралізації (направляючого центру і автономії) (І.А. Покровський); теорія субординації і координації (Р. Йерінг, Б.Б. Черепакін); теорія ініціативи охорони (захисту) інтересів (А. Тон, С.А. Муромцев, Ю.С.

Гамбаров, М.Л. Дювернуа); теорія положення суб'єктів правовідносин (активного і пасивного) (Л. Еннексерус, С. Вагацума, Т. Арідзумі, Є.Н. Трубецької, А.С.Кокошкін).

3. Змішані (синтетичні) теорії поділу права на приватне і публічне: теорія єдиної мети (Н.М.Коркунов); поєднання інтересу і суб'єктів правовідносин (М. Планіоль); об'єднання регулятивно-охоронної сутності права та його фактичного змісту (К. Ларенц); поєднання інтересу і волі (Г. Еллінек); теорія соціального права (Г.Д. Гурвич). Теорії, які заперечують поділ права на приватне і публічне: штучність і деактуалізація (К.Д. Кавелін, Д.Д. Грімм, К. Кроме, Зом); солідаризм (О. Конт, М. Оріу, Л. Дюги); теорія нормативного опублічування (П.А. Сорокін); теорія господарського права (А.Г. Гойхбарг).

4. Сучасна вітчизняна правова наука про розподіл права на приватне і публічне.

5. Співвідношення публічного та приватного права в практиці України.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Розглядаючи сутність та генезу приватного та публічного права впершу чергу необхідно дати визначення цих понять.

Публічне право – сукупність правових норм, які регулюють відносини у сфері загальнодержавного, сукупного інтересу громадян (порядок організації та функціонування органів державної влади, захист суверенітету, питання міждержавних відносин, правопорядку, територіального устрою тощо). Приватне право – це підсистема права, яка складається з норм, що регулюють відносини, не пов'язані зі здійсненням функцій публічної влади у сфері реалізації приватних інтересів, за допомогою диспозитивного методу. Такий поділ, класифікація правових норм, а відповідно відносин які вони регулюють був запропонований ще в античному світі.

Поділ права на приватне і публічне має більш ніж двохтисячолітню історію. Видатний римський юрист Ульпіан писав, що право вивчається у двох аспектах: публічному і приватному. Публічне право – це те, що належить до користі римської держави, приватне – те, що до користі окремих осіб.

Публічне і приватне право характеризують як якісно різні підсистеми права, два різних «юридичних континенти». Публічне і приватне право традиційно вважають наскрізними лініями правового розвитку романо-германської сім'ї, до якої тяжіє правова система України.

Європейською і вітчизняною юридичними науками за результатами тривалої дискусії було сформульовано критерії розмежування приватного і публічного права, якими пояснюється необхідність існування цього дуалізму.

Під час вирішення цих питань в юридичній науці було запропоновано величезну кількість теоретичних конструкцій. Один з німецьких юристів вже на початку ХХ ст. зміг нарахувати сімнадцять теорій дуалізму прав.

У формуванні теорії про поділ права на публічне і приватне брали участь такі видатні вчені ХІХ — першої половини ХХ століття, як М. Агарков, Г. Єллінек, Р. фон Ієрінг, К. Кавелін, М. Коркунов, Д. Мейер, С. Муромцев, Л. Петражицький, Й. Покровський, Г. Радбрух, К. Ф. фон Савіньї, Г. Шершеневич, Б. Черепакін та ін. Неабиякий інтерес у цій сфері викликають також роботи сучасних правознавців — зокрема С. Алексєєва, Н. Асланян, О. Беяневич, С. Васильєва, Г. Гаджієва, С. Дорохіна, М. Сібільова, Ю. Тихомирова.

Окремі російські цивілісти виділяють вісім теорій поділу права на публічне і приватне: 1) матеріальна, або, інакше, теорія інтересу; 2) формальна теорія або процесуальна; 3) теорія майнових відносин - предметна теорія; 4) суб'єктна теорія; 5) предметно-суб'єктна теорія; 6) теорія методу правового регулювання; 7) телеологічна теорія; 8) суб'єктно-телеологічна теорія (В. А. Белов).

Усі зазначені вище теорії стосуються трьох основних критеріїв - інтересу, методу і предмета, що дає можливість всі доктринальні концепції в цій сфері умовно поділити на три групи: 1) теорії інтересу, 2) теорії методу і, нарешті, 3) теорії предмета правового регулювання, залежно від того, який критерій брався за основу класифікації правової матерії як публічної чи приватної.

Однією з важливих обставин, яка сприяє різноманіттю поглядів на співвідношення публічного і приватного права, є той факт, що кордон між приватним і публічним правом не виглядає як різка демаркаційна лінія: певні правові інститути відчують на собі одночасний вплив і публічного, і приватного права, вони ніби сплетені з елементів публічного і приватного права. Цей процес, умовно названий процесом дифузії публічного і приватного права, вельми активно відбувається у ХІХ і особливо у ХХ столітті. Такі зміни в ці часи, зокрема, пов'язують з розвитком і практичним втіленням концепції соціальної держави: в її умовах держава часто-густо починає бачити публічний інтерес у традиційних приватноправових відносинах і визнає за собою право на втручання в розвиток цих відносин. Ще більше взаємопроникнення публічного і приватного права притаманне новим сферам правового регулювання — на кшталт трудового чи господарського права. Отже, якщо зародження правової держави характеризують як звільнення приватного права від кайданів публічного, то в епоху соціальної держави виникають нові публічні обмеження приватного права, особливо свободи приватної власності і договорів.

Крім цього можна звернутися до монографії О.А. Банчука «Публічне і приватне право: історія українських вчень та сучасність»: Вона присвячена дослідженню поглядів науковців вищих навчальних закладів на території України в ХІХ – на початку ХХ століття, на питання відмінностей публічного

і приватного права. Роботу структурно поділено на три великі розділи (періоди): кінець XVIII і перша половина XIX століття; друга половина XIX століття і до 1917 року; 20–30 ті роки XX століття.

ТЕМА 5. ПРИВАТНЕ ПРАВО У СИСТЕМІ ПРАВА **ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2**

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

1. Характеристика правової системи з позиції відображення у ній приватноправових засад та цінностей.

2. Система права - основні площини дихотомії: приватне і публічне; матеріальне і процесуальне; внутрішньодержавне і міжнародне; реальне і віртуальне.

3. Діалектика дуалізму у системі права.

4. Дуалізм у приватному праві: матеріальне і процесуальне у приватному праві; внутрішньодержавне і міжнародне приватне право; реальні і віртуальні аспекти приватного права.

5. Приватноправовий дуалізм: цивільне і торгове право.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Однією з основних причин численних розбіжностей в інтерпретації поняття приватного права є неоднозначність праворозуміння (представлена у різних типах останнього). Тому при визначенні поняття приватного права потрібно завжди обумовлювати, який саме зміст вкладається у загальне поняття права, тобто в рамках якого типу праворозуміння воно досліджується. Враховуючи, що приватне право України є явищем державно-юридичним, то і поняття про нього можна визначити як галузь об'єктивного права, яка складається з юридичних (державно-вольових) норм, що врегульовують на засадах формальної рівності суспільні відносини між юридично правоздатними особами.

Приватне право підставно розглядати як одну з двох галузей права України (яка, у свою чергу, поділяється на більш вузькі структурні утворення – підгалузі, інститути, субінститути).

Сформоване ж за радянської доби уявлення про „полігалузовість” системи об'єктивного права (відповідно до якого вона поділяється на більшу ніж дві кількість галузей) видається дещо штучним, методологічно вразливим і навряд чи може використовуватися у системно-структурних дослідженнях приватного права, оскільки воно було сконструйоване насамперед задля спростування неприйнятної за умов соціалізму дихотомії права.

Приватне право утворює діалектичну єдність із правом публічним. Вони начеби взаємно „відштовхують” і водночас взаємно притягують, доповнюють

одне одного. Межа між цими галузями права є конкретно-історичною, а отже, мінливою. Незважаючи на це, у певний історичний проміжок часу завжди можна провести більш-менш чітку „демаркаційну лінію” між ними. Проте саме приватне право є тією частиною об’єктивного права, яка здійснює „генетичний” (змістовно-визначальний) вплив як на публічне право, так і на усе позитивне право в цілому. І саме у цій – приватно-правовій – частині позитивного права найбільш повно знаходять своє відображення (юридичне закріплення) норми та принципи права природного. Тому Україна тільки тоді зможе вважатися державою правовою, коли у здійснюваному нею юридичному регулюванні суспільних відносин визначальну роль відіграватиме саме приватне, а не публічне право.

Критерієм виокремлення приватного права у системі позитивного права здатний виступати саме приватно-правовий метод регулювання суспільних відносин, оскільки тільки він дозволяє рельєфно визначити власне юридичну специфіку означеної галузі. Зміст же категорій предмету правового регулювання та інтересу завжди є досить оціночним, відносним, а тому зазвичай не інтерпретується однозначно. З огляду на це, використання цих категорій у ролі підстав відгалуження приватного права як державно-юридичного явища видається неможливим. Ознаки методу приватно-правового регулювання суспільних відносин доцільно класифікувати на основні (первинні) та неосновні (вторинні). Його визначальною (первинною) ознакою, яка дозволяє виявити саме „якісні”, властиві лише йому особливості, – а відтак і виокремити приватне право у структурі об’єктивного права, – є формально-юридична рівність учасників правовідносин. Вторинні ж ознаки такого методу (як-от наявність формально вільного волевиявлення суб’єктів стосовно встановлення, зміни чи припинення суб’єктивних юридичних прав та обов’язків, нормативне регулювання змісту правовідносин на основі принципу «дозволено все те, що не заборонено законом», особливості юридичного забезпечення регулятивної дії приватно-правових норм) визначають лише його „кількісну” сторону (специфіку), оскільки вони тією чи іншою мірою є властивими як приватно-правовому, так і публічно-правовому методам регулювання суспільних відносин. Внаслідок цього вторинні елементи методу приватно-правового регулювання самі по собі не можуть слугувати критеріями відгалуження приватного права.

У структурі приватного права України зазвичай віділяють наступні підгалузі: права особистих немайнових прав, речового права, права інтелектуальної власності, зобов’язального права, сімейного права та спадкового права. Кожна з них має свій особливий юридичний режим та у свою чергу поділяється на вужчі структурні утворення (інститути й субінститути).

Система приватного права України не являє собою незмінної („застиглої”) сукупності юридичних норм. Можливість розширення її меж та виникнення в її структурі нових правових утворень прямо спрогнозована цивільним законодавством і підтверджується історичним розвитком

позитивного приватного права. Та це й цілком зрозуміло, якщо зважати на те, що позитивне приватне право має бути, так чи інакше, продуктом, „тінню”, віддзеркаленням природного права. А останнє у своєму виникненні та розвитку залежить не від волевиявлень держави, а від інших факторів (економічних, соціальних, духовних тощо).

Проблематика дуалізму приватного права аналізувалася в роботах А. С. Довгєрта, В. В. Луця, К. І. Скловського, В. О. Харитонов та інших знаних правників. Разом з цим основна увага вказаних науковців зосереджувалася здебільшого на вивченні загальних тенденцій розвитку цього правового явища.

У науці цивільного права феномен дуалізму приватного права аналізується з різних позицій. Зокрема К. І. Скловський таку проблему розглядає через призму існування в структурі цивільного права речових і зобов'язальних відносин, а також через його поділ на окремі інститути. Разом з цим, що найбільш поширений спір з приводу дуалізму приватного права ґрунтується все ж таки не на проблематиці структурування цивільного права, а на дискусійності питання щодо доцільності регулювання майнових відносин, які становлять ядро предмета цивільного права, нормами ще й інших галузей права. До середини XVII ст. традиційне континентальне цивільне право не містило жодних внутрішніх протиріч, які сьогодні прийнято називати дуалізмом приватного права, оскільки була забезпечена єдність нормативного регулювання майнових відносин (речових та зобов'язальних) засобами виключно цивільного права.

Проблема дуалізму приватного права призвела до “розщеплення” нормативного регулювання майнових відносин, що знайшло своє втілення в тому, що майнові відносини, які не опосередковували торговельний оборот, традиційно продовжували регулюватися нормами цивільного права, а майнові відносини, які виникали з приводу різноманітних комерційних торговельних операцій, почали регулюватися нормами нового комерційного (господарського) права. З огляду на викладене, сучасні європейські правові системи умовно поділяються на дві групи: держави з дуалістичною системою приватного права: норми, котрі регулюють комерційну діяльність, відокремлені від цивільного права (Франція, Німеччина, Португалія, Іспанія); держави з моністичною системою приватного права: норми торговельного обороту підпорядковані цивільному праву і вмонтовані в його систему (Італія, Нідерланди, Швейцарія).

З одночасним прийняттям в Україні ЦК та ГК в умовах національного права проблема дуалізму приватного права не сформувалася в суто європейській традиції, для якої притаманна відсутність протистояння цивільного та торгового кодексів, а трансформувалася в проблему колізійного дуалізму двох кодексів — Цивільного та Господарського.

ТЕМА 7. ДЖЕРЕЛА ПРИВАТНОГО ПРАВА

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

1. Особливості та види джерел приватного права.
2. Нормативно-правовий акт у системі джерел приватного права.
3. Судовий прецедент у приватному праві.
4. Нормативно-правовий договір і приватне право.
5. Звичай у приватному праві.
6. Локальні нормативні акти як джерела приватного права.
7. Дискусія щодо нормативної природи приватних договорів. Співвідношення цивільно-правових договорів з договорами, які зустрічаються у інших приватноправових галузях права (сімейному, господарському, трудовому, житловому, цивільному процесуальному): проблеми розуміння та правозастосування.
8. Значення доктрини для розвитку концепції приватного права.
9. Релігійні тексти як джерело приватного права.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Термін "джерела права" може вживатися в кількох значеннях. Найпопулярнішими з них є розуміння джерела права як чинника, що породжує право, і як форми правотворення (форми норми права). Утакому разі, ведучи мову про джерела приватного права, маємо на увазі чинники, елементи, які створюють у процесі взаємодії сукупність (явище, категорію) нової якості.

Існує кілька видів джерел приватного права. Оскільки приватне право є наднаціональною системою права, що має за основу так звані "загальнолюдські цінності", то головним його джерелом є норми природного права, які створюють своєрідне правове підґрунтя взаємин приватних осіб між собою, а також зазначених осіб із суспільством. Ці норми охоплюють природні, невід'ємні права людини. Зокрема вони зафіксовані у Загальній декларації прав людини 1948 р., Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року й інших аналогічних міжнародних угодах. До таких норм належить право: на життя, на приватне життя, на приватну власність тощо. Необхідно підкреслити, що норми природного права не тому належать до джерел приватного права, що вони закріплені в міжнародно-правових актах, Конституції, інших законах; навпаки, — та обставина, що це невід'ємні природні права людини, зумовлює необхідність створення відповідних законодавчих актів.

Іншим джерелом приватного права є норми національних систем права. У кожній країні (у кожній цивілізації, етносу тощо) існують свої

уявлення про становище особи в суспільстві, можливість, межі і порядок захисту її прав. Хоча ці норми ґрунтуються на певних загальних уявленнях про свободу індивіда, але, будучи пропущеними через специфічну (місцеву, національну) свідомість, вони набувають відповідного ідеологічного забарвлення, а відтак, за допомогою колізійних норм впливають на зміст приватного права.

Ще одним джерелом приватного права є міжнародно-правові угоди з питань правового становища приватних осіб. Хоча при укладенні таких угод враховуються норми природного права і національні традиції права, однак внаслідок досягнення певного компромісу утворюються норми нової якості.

Нарешті, ще одним джерелом приватного права як категорії, перманентно властивої європейським цивілізаціям, є римське приватне право, що є своєрідним еталоном європейських систем приватного права.

ТЕМА 10. ПРИВАТНОПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ ПРИВАТНОГО ПРАВА

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

1. Поняття і характерні риси приватноправового регулювання.
2. Нормативне правове регулювання у системі приватноправового регулювання.
3. Індивідуальне правове регулювання у системі приватноправового регулювання.
4. Договір у механізмі приватноправового регулювання.
5. Місце правових позицій судів вищих інстанцій у приватноправовому регулюванні.
6. Реалізація норм приватного права: специфіка, рівні, форми.
7. Суб'єктивні чинники у механізмі реалізації норм приватного права.
8. Реалізація інтересу і правореалізація: проблеми співвідношення.
9. Правова політика в галузі приватного права (приватноправова політика): міжнародна, федеративна, регіональна, муніципальна.
10. Приватне право і публічний порядок: проблеми співвідношення та практична реалізація.

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Головний аспект правореалізації полягає в тому, щоб на практиці здійснити ті заходи, які стали нормою права, але ще не знайшли свого втілення в житті. Реалізація норм права їхніми адресатами завершує процес правового регулювання, уособлюючи тим самим певний результат цього різновиду організуючого впливу права на суспільне життя.

Реалізація норм права – це реальне, практичне втілення в життя формально-визначених норм завдяки правомірній поведінки суб'єктів права.

Професор П.М. Рабінович підкреслює, що соціальною сутністю реалізації правових норм є задоволення учасниками суспільного життя своїх потреб соціально допустимими способами, засобами, які змодельовані, сконструйовані державою. На думку О.Ф. Скакун, реалізація норм права – це втілення розпоряджень правових норм у правомірній поведінці суб'єктів права, тобто в їх практичній діяльності. Під реалізацією норм права М.Д. Гнатюк розуміє реальне, практичне перетворення в життя формально-визначених правових приписів через правомірну поведінку суб'єктів права (дії чи бездіяльності) з метою задоволення основних потреб людини, суспільства і держави за допомогою способів і засобів, встановлених державою.

Таким чином, сучасна юридична наука не містить єдиного розуміння категорії «реалізація норм права». Низка вчених, даючи дещо різні визначення цьому поняттю, сходяться в одному, що реалізація норм права – це фактичне здійснення правових норм у правомірній поведінці суб'єктів права. Іншими словами, це втілення у вчинках людей тих вимог, які в загальній формі відображені в нормі права.

Реалізацію норм права слід відрізняти від ширшого за змістом поняття «дії права». Навідміну від реалізації права, яка передбачає фактичну (пряму) реалізацію норм права в поведінці суб'єктів права, дія права передбачає непрямі способи впливу права на суспільні відносини, а саме:

- інформаційний спосіб, коли право розглядають як один з видів соціальної інформації (знання), про можливу та необхідну поведінку суб'єктів права;

- ціннісно-орієнтаційний спосіб – полягає у впливі права на переконання особи, її світоглядні орієнтації та установки, почуття й емоції. Коли норми права спонукають до реалізації найважливіших для людини і суспільства цінностей (наприклад, загальнолюдських цінностей: право на життя, здоров'я, честь, гідність, ділову репутацію, економічну ініціативу, майнові інтереси, що охороняються законом, тощо).

Застосування норм права за своїм обсягом є найоб'ємнішою ланкою в юридичному процесі. Воно спрямоване на індивідуальне регулювання суспільних відносин. Застосування являє собою опосередковану форму реалізації норм права, яка суттєво і формально відрізняється від безпосередніх форм: виконання, дотримання та використання.

Застосування норм права – це особлива форма реалізації норм права компетентними суб'єктами з вирішення конкретної справи, яка має владний та (або) творчо-організуючий характер, здійснюється у встановленому процедурному порядку і завершується виданням правозастосовного акта.

Іншими словами, застосування правових норм – це ухвалення на основі норм права рішень у конкретних справах. З погляду формальної логіки це процес, який полягає у підведенні конкретного життєвого випадку під

загальну правову норму, а також ухвалення на цій основі спеціального акта – акта застосування норм права

ТЕМА 11. ПРИВАТНИЙ (ЦИВІЛІСТИЧНИЙ) ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

I. РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

1. Загальне поняття юридичного процесу як форми життя закону.
2. Обґрунтування виділення приватного (цивільного) процесу.
3. Загальна характеристика галузей та інститутів приватного (цивільного) процесу: цивільне процесуальне право, господарське процесуальне право, виконавче (цивільне) провадження, процесуальні особливості ведення справ у третейських судах, міжнародний комерційний арбітраж (іноземний і міжнародний елементи у цивільному процесі), нотаріат.
4. Приватноправові процедури у цивільному, трудовому, корпоративному праві, законодавстві про неспроможність, антимонопольному законодавстві, законодавстві про аудиторську діяльність тощо

II. ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Юридична природа правових засобів з об'єктивністю передбачає їх розподіл на дві великі групи: засоби-встановлення (інструменти) і засоби-діяння (технології). Вони на практиці діалектично взаємопов'язані і утворюють єдину систему, цілісний механізм правового регулювання. Основною функцією правових засобів можна вважати досягнення цілей правового регулювання: забезпечують безперешкодне досягнення суб'єктами своїх інтересів, гарантують їх законне і справедливе задоволення, спрямовані на досягнення соціально значущого результату. Вони є основним компонентом у структурі категорії «процесуально-правовий режим».

Процесуально-правові засоби в структурі процесуально-правового режиму – це цілісна система об'єктивованих в процесуально-правових актах (нормативних, правореалізаційних і правозастосовних) способів, прийомів і механізмів, за допомогою яких забезпечуються права та законні інтереси учасників процесуально-правових відносин. Вони сприяють належній реалізації матеріальних норм і в своїй сукупності утворюють процесуальні механізми і процесуальні режими, в тому числі і механізм процесуально-правового регулювання, за допомогою якого реалізується процесуально-правовий режим. Їх класифікують: за предметом правового регулювання (конституційно-процесуальні, цивільно-процесуальні, кримінально-процесуальні, господарсько-процесуальні, адміністративно-процесуальні засоби); за своєю значимістю в процесі процесуально-правового регулювання (основні та допоміжні); залежно від функціональної ролі

(регулятивні та охоронні). Також виділяють первинні та комплексні процесуальні засоби.

Принципи процесуально-правового режиму – це вихідні ідеї, базові положення, настанови, що створюють певний порядок використання правових засобів з метою досягнення суб'єктами процесуально-правових відносин своїх інтересів. Для ефективного здійснення саме процесуально-правового режиму важливу роль відіграють його спеціалізовані (процесуальні) принципи, такі базові положення, які безпосередньо впливають на оптимальність кожного з видів процесуальних режимів, на їх ефективність. Серед них виділяють: принцип поваги і дотримання прав особи; процесуальної рівності; об'єктивності; процесуальної економії; процесуальної справедливості (вмотивованості); гласності; процесуальної відповідальності; здійснення процесуальної діяльності; професіоналізму; незалежності суддів і посадових осіб, які здійснюють правозастосовну діяльність; безпосередності тощо.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Поняття приватного права і його місце в системі права.
2. Формування ідей приватного права в Античності.
3. Приватне право в ранньому Середньовіччі і в епоху Відродження.
4. Приватне право в період ранніх буржуазних революцій і в епоху Просвітництва.
5. Розвиток ідей про приватне право у класичній німецькій філософії.
6. Основні теорії поділу права на приватне і публічне.
7. «Матеріальні» теорії.
8. «Формальні» теорії.
9. «Синтетичні» теорії.
10. Теорії, які заперечують поділ права на приватне і публічне.
11. Інтерес і право: загальний аналіз взаємозв'язку.
12. Публічний і приватний інтерес в праві: особливості змісту.
13. Інтереси публічних утворень у сфері приватного права.
14. Законні інтереси: поняття та особливості в приватному праві.
15. Приватне право в романо-германській правовій сім'ї.
16. Особливості сприйняття приватного права в англо-американській правовій сім'ї.
17. Приватне право в мусульманській правовій сім'ї.
18. Приватне право в умовах соціалістичної правової системи.
19. Система приватного права.
20. Норма приватного права: характерні риси.
21. Принципи приватного права.
22. Методологія приватного права.
23. Диспозитивність і імперативність у приватному праві.
24. Система джерел приватного права.
25. Поняття і характерні риси приватноправових відносин.
26. Суб'єкти приватноправових відносин: поняття та види.
27. Правосуб'єктність в приватному праві: характерні риси.
28. Об'єкти приватноправових відносин.
29. Поняття і склад приватноправового порушення (делікту).
30. Види юридичної відповідальності у приватному праві.
31. Особливості захисту прав і законних інтересів у приватному праві.
32. Зловживання суб'єктивними приватними правами.
33. Поняття і характерні особливості приватноправового регулювання.
34. Договір як характерне засіб приватноправового регулювання.
35. Правореалізація у сфері приватного права: відмінні риси.
36. Правова політика у сфері приватного права.
37. Поняття приватного (цивілістичного) юридичного процесу.
38. Галузі приватного (цивілістичного) юридичного процесу.
39. Юридичні процедури у приватному праві.
40. Приватне право і публічний порядок.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

1. Андрійцьо В. Д. Примусове виконання обов'язку в натурі як спосіб захисту цивільних прав: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2004. 177 с.
2. Аномалії в цивільному праві України: Навч.-практ. посібник / Відп. ред. Р. А. Майданик. К.: Юстиніан, 2007. 912 с.
3. Антонов С. В. Цивільно-правова відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю при наданні платних медичних послуг: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К., 2006. 20 с.
4. Антонюк О. І. Право учасників цивільних правовідносин на самозахист: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2005. 205 с.
5. Балюк Г.І., Єлісєєва О. В. Правові засади вирішення судами спорів, пов'язаних із зверненням стягнення на земельну ділянку (як предмет іпотеки) на вимогу кредитора // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2004. Випуск 61. С. 75-79.
6. Безклубий І. До питання про юридичну природу договору факторингу // Підприємництво, господарство і право. 2005. № 3. с.89-91.
7. Белоусов Ю. В. Признание незаконным административного акта как способ защиты гражданского права: по законодательству стран — участниц СНГ // Порівняльне правознавство: Зб. наук. статей / За ред. Ю. С. Шемшученка, О. В. Кресіна; Упор. О. В. Кресін, О. М. Редькіна, за участі К. О. Черніченка. К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, Київський університет права НАН України, 2006. С. 354-357.
8. Білоусов Ю. Психіатрична допомога мусить бути допомогою, а не покаранням // Закон і бізнес. 2000. № 22. 27 травня - 2 червня.
9. Білоусов Ю. Справи про надання особі психіатричної допомоги — новели у цивільному процесуальному законодавстві // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали VIII регіональної науково-теоретичної конференції. 13-14 лютого 2002 р. — Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. С. 198-201.
10. Білоусов Ю. Судовий захист прав громадян у разі надання психіатричної допомоги // Закон і бізнес. 2000. № 21. 20-26 травня.
11. Білоусов Ю. В. Визнання правового акту незаконним як спосіб захисту цивільного права // Методологія приватного права: Зб. наук. праць (за матеріалами наук.-теорет. конф., м. Київ, 30 травня 2003 р. К.: Юрінком Інтер, 2003. С. 246-252.
12. Білоусов Ю. В. Захист цивільних прав та інтересів: питання теорії, юрисдикції та завершеності // Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. Випуск 23. Одеса: Юридична література, 2004. С. 41-45.
13. Білоусов Ю. В. Судовий захист цивільних прав: окремі питання процесуальної юрисдикції // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. № 3 (11). С. 45-50.

14. Білоусов Ю. В. Судовий захист цивільних прав: окремі питання процесуальної юрисдикції // Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії і практики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 29-30 квітня 2004 р., м. Харків. К.: Академія правових наук України, НДІ приватного права і підприємництва, НДІ інтелектуальної власності, Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого, 2004. С. 601-610.

15. Білоусов Ю.В., Нагнибіда В.І. Підвідомчість як передумова виникнення процесуальних відносин у міжнародному арбітражі // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2003. №2 (6). С.46-53.

16. Бірюков І.А., Заїка Ю.О., Співак В.М. Цивільне право України. Загальна частина. - К.: Наукова думка, 2000. 304 с.

17. Бляхарський Я. С. Договір енергопостачання як самостійний цивільно-правовий договір // Молодь в юридичній науці: збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання» (5-6 листопада 2004 року, м. Хмельницький, ХІУП). Хмельницький: В-во ХІУП, 2004. С. 115-117.

18. Бляхарський Я. С. Поняття та види договорів про надання ритуальних послуг // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. Спецвипуск 1. Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів «Актуальні проблеми правознавства очима молодих вчених». 2002. С.73-74.

19. Бляхарський Я. С. Принципи господарської діяльності у галузі електроенергетики // Молодь в юридичній науці: збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції молодих вчених «Четверті осінні юридичні читання» (21-22 жовтня 2005 року, м. Хмельницький, ХУУП). Хмельницький: В-во ХУУП, 2005. С. 36-39.

20. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Дотримання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при підготовці до судового розгляду справ судом касаційної інстанції // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2006. № 2 (18). С. 117-123.

21. Валах В.В. Суб'єкти спадкових правовідносин : проблема визначення та правовий статус // Трансформація ринкових відносин в Україні : організаційно-правові та економічні проблеми : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 15 травня 2003 р.). Одеса : Астропринт, 2003. С. 18 – 21.

22. Валах В.В. Спадкування як особливий вид правонаступництва в цивільному праві // Материалы 58-й научной конференции профессорско-преподавательского состава и научных работников экономико-правового факультета ОНУ им. И. И. Мечникова. Одесса : Астропринт, 2004. С. 145–148.

23. Валах В.В. Спадкове правонаступництво у цивільному праві // Наука і вища освіта: Тези доповідей учасників XII міжвуз.студ.наук.конференції (20 травня 2004 року). Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2004. С.44-45.

24. Валах В.В. Підстави динаміки спадкових правовідносин та їх класифікація // Право та економіка : генезис, сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 30 травня 2008 р.). Одеса: Астропринт, 2008. С. 64–68.
25. Валах В.В. Тестаментоздатність як складова цивільної правосуб'єктності // Університетські наукові записки. 2010. № 4 (36). С. 36-40.
26. Валах В.В. Правове положення кредиторів та боржників спадкодавця у спадковому правовідношенні // Південноукраїнський правничий часопис. 2010. № 4. С. 106-108.
27. Валах В.В. Спадкування фактичного подружжя за законом // Актуальні проблеми держави і права. Вип. 57. 2011. С. 479-484.
28. Валах В.В. Проблемы определения наследственно-правового статуса насцитуруса // Перші юридичні диспути из актуальних проблем приватного права : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті Є.В. Васьковського, (Одеса, 15-16 квітня 2011 р.). Одеса: Астропринт, 2011. С. 121 – 125.
29. Васева Н.В. Личность, пережитки и гражданское право // Цивилистические проблемы правового статуса личности в социалистическом обществе. Саратов, 1982. С. 17-20.
30. Васьковский Е.В. Учение о толковании и применении гражданских законов. Цивилистическая методология. Ч. 1. - Одесса: "Экон." тип., 1901. 400 с.
31. Ватрас В. Церква як суб'єкт права // Державно-церковні відносини в Україні: регіональні аспекти. Науковий збірник // За заг. ред. В.М.Олуйка та А.М.Колодного. Хмельницький: Видавництво Хмельницького інституту регіонального управління та права, 2003.
32. Ватрас В. А. До питання про право на сімейну таємницю // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. №2. С. 93-96.
33. Ватрас В. А. Суб'єктний склад правовідносин щодо імплантації ембріона дитини жінці із генетичного матеріалу подружжя // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 4. С. 72-75.
34. Галянтич М. Захист ділової репутації: цивільно-правові проблеми // Право України. 2001. № 1. С. 97-100.
35. Гражданское право Украины: В 2 ч.: Ч. 1 / А. А. Пушкин, В. М. Самойленко, Р. Б. Шишка и др. / Под ред. А. А. Пушкина, В. М. Самойленко. — Х.: Основа, 1996. — 437 с..
36. Гринько С. Д. Адаптація цивільного законодавства України про деліктні зобов'язання до законодавства Європейського Союзу / Актуальні питання адаптації цивільного законодавства України до законодавства Європейського Союзу // За ред. Н.С. Кузнецової. К., 2006. С. 382-387. (0,5 др.арк.).

37. Давидова Н. О. Цивільно-правова охорона особистих немайнових прав фізичної особи, що забезпечують її природне існування: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка. К., 2005. 18 с.

38. Динько О. Ф. Зміст і гарантії забезпечення свободи пересування людини та громадянина в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Київський націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2003. 18 с.

39. Забара І. М. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди в міжнародному приватному праві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Київський націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2002. 22 с.

40. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні: Становлення і розвиток: монографія. – 2-е вид. К.: КНТ, 2004. 288 с.

41. Каназафарова І. С. До проблеми цивільно-правової відповідальності без вини // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2003. №3-4 (7-8). С.89-92.

42. Каназафарова І.С. Особливості правового регулювання відповідальності за договором залізничного перевезення вантажів // Правова держава. 2001. №3. С. 31-34.

43. Каназафарова І.С. Принципи цивільно-правової відповідальності // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. 2005. №2. С. 78-82.

44. Каназафарова І.С. Теорія цивільно-правової відповідальності: монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 264 с.

45. Каназафарова І.С. Умови звільнення від відповідальності за невиконання договірних зобов'язань в комерційній практиці // Правова держава. 2002. №2. С. 30-38.

46. Каназафарова Цивільно-правова відповідальність за ядерну шкоду // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. 2004. №2. С. 70-75.

47. Каназафарова І.С. Юридична контрукція субсідіарної відповідальності: окремі критичні зауваження // Держава і право: зб.наук.пр. Юридичні і політичні науки. Вип. 31. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. С. 215-218.

48. Кондратьєв Р. І., Стефанчук М. О. Дискусійні питання щодо системи загальних принципів здійснення суб'єктивних цивільних прав // Університетські наукові записки. 2007. №2 (22). С. 127-133.

49. Кондратьєв Р. І., Гернего О. О. Принципи права та їх роль у регулюванні суспільних відносин. Право України. 2000. № 2. С. 43-45.

50. Кондратьєв Р. І., Стефанчук Р. О. Здоров'я фізичної особи як об'єкт її особистих немайнових прав // Юридичний вісник України. 2007. № 23. 9-15 червня. С. 1, 6.

51. Кондратьєв Р. І., Чорнобровий М. П. Принципові питання збереження лікарської таємниці // Зб. «Вчені Поділля». Хмельницький-Вінниця, 1999.

52. Конституція України: Науково-практичний коментар / В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін. / Голова ред. кол. В. Я. Тацій. Х.: Право, 2003. 806 с.

53. Корпоративне управління: монографія / І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова; За ред. проф.. І. Спасибо-Фатєєвої. Х: Право, 2007.

54. Костяшкін І. О. До питання про форми реалізації права загального землекористування громадян // Молодь у юридичній науці: Збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції молодих вчених: «Перші осінні юридичні читання» (10-11 листопада 2002 року, м. Хмельницький). Видавництво ХІУП, 2002. С. 175-178.

55. Костяшкін І. О. Проблеми правового забезпечення права загального землекористування громадян // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2003. № 51. С. 134-136.

56. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2010. 38 с.

57. Кузнєцова Н.С. Проблема відповідності цивільного законодавства України стандартам європейського права // Університетські наукові записки. 2005. № 1-2. С. 66-68.

58. Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України. К., 2006. 20 с.

59. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: Монографія. К.: Інститут держави і права ім.В.М. Корецького, 2004. 328 с.

60. Мельник О. М. Цивільно-правова охорона інтелектуальної власності в Україні: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К., 2004. 36 с.

61. Нагнибіда В.І. Деякі проблеми еволюції та становлення прав на чужі речі // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. №4 (12). С.85-93.

62. Нагнибіда В.І. Класифікація прав на чужі речі у цивільному праві // Приватне право і підприємництво. Вип. 5. 2006. С. 72-77;

63. Нагнибіда В.І. Концепція *possessio* у римському приватному праві та її сучасне розуміння // Актуальні проблеми держави і права. 2004. №23. С.274-279.

64. Нагнибіда В.І. Окремі аспекти загальної теорії речового права // Університетські наукові записки. 2005. №3. С. 117-124;

65. Нагнибіда В.І. Питання термінології інституту прав на чужі речі у цивільному праві України // Ерліхівських збірник. 2005. Вип. 4-5. С. 97-101;

66. Нагнибіда В.І. Поняття та ознаки прав на чужі речі // Держава і право. №31. 2006. С. 266-276;

67. Нагнибіда В.І. Теоретичний аналіз правової природи речових прав на чуже майно // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2004. №13. С.105-112.

68. Нагнибіда В.І. Теоретичні проблеми розуміння речових прав на чуже

майно // Проблеми держави і права. 2004. №2.

69. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / С. В. Ківалов, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova та ін. / За ред. Є. О. Харитонova. Х.: Одісsey, 2006. 552 с.

70. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. – 2-е вид., перероб. і доп. / Н. С. Кузнецова, І. О. Дзера, В. М. Коссаk та ін. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2006. Т. І. 832 с.

71. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. – 2-е вид., перероб. і доп. / О. О. Кот, Т. В. Боднар, С. І. Шимон та ін. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2006. Т. ІІ. 1088 с.

72. Нижний С. В. Виникнення та розвиток інституту застави майнових прав // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 28. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. С. 441-446.

73. Нижний С. В. До питання про правову природу застави // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 2. С. 104-110.

74. Нижний С. В. Договір застави: проблеми оформлення // Юридичний вісник України. 2003. № 30.

75. Нижний С. В. Застава авторських прав // Юридичний вісник України. 2003. № 27.

76. Нижний С. В. Правове регулювання застави корпоративних прав // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2006. № 3-4 (19-20). С. 187-192.

77. Отрадна О.О. Недоговірні зобов'язання в цивільному праві України: навч. посіб. К.: ЮрІнком Інтер, 2009. 240 с.

78. Паліюк В. П. Правове регулювання відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2000. 18 с.

79. Поліщук О. Ю. Поняття та ознаки інформації з обмеженим доступом. — Молодь в юридичній науці: збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання». Хмельницький: В-во ХУУП, 2004. С. 224-226.

80. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб : дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. К., 2005. 186 с.

81. Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського кодексів України / Під ред. А.Г. Яреми, В.Г. Ротаня. К.: Реферат, 2005. 336 с.

82. Ромовская З. В. Проблемы защиты в советском семейном праве. Автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.03 / Харьковский юр. ин-т. им. Ф. Э. Дзержинского. Харьков, 1987. 49 с.

83. Русу С. Особливості рецепції деліктних зобов'язань у новому Цивільному кодексі України // Митна справа. 2004. №2.
84. Русу С. Д. Поняття зобов'язань із відшкодування шкоди // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права: Науковий часопис. 2003. № 3-4 (7-8). С. 84-89.
85. Русу С.Д., Стефанчук М.О. Проблеми визначення поняття добросовісності та розумності у цивільному праві // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2003. №2 (6). С. 53-57.
86. Рябоконь Є.О. Спадкове правовідношення в цивільному праві: монографія / Є.О. Рябоконь. К.: Віпол, 2002. 266 с.
87. Спасибо-Фатєєва І. В. Акціонерні товариства: Акції, власність, корпоративне управління. Харків: Видавничий дім «Райдер», 2002.
88. Спадкування за законодавством України. Коментар. Судова практика / Є.О. Рябоконь, С.Я. Фурса, Ю.О. Заїка та ін. К.: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
89. Стефанчук М. До питання співвідношення суб'єктивного цивільного права та цивільної правосуб'єктності // Сучасні проблеми адаптації цивільного законодавства до стандартів Європейського Союзу: Матеріали I Міжнародної науково-методичної конференції. Львів, 2006. Вип.1. С. 8-12
90. Стефанчук М. Зловживання правом як новела цивільного законодавства // Підприємництво, господарство і право. 2005. № 4. С. 34-37.
91. Стефанчук М.О. Деякі питання щодо юридичної природи поняття «зловживання правом» у цивільному праві // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 16. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. С. 218-223.
92. Стефанчук М.О. Зародження та розвиток інституту зловживання суб'єктивними правами у римському праві // Актуальні проблеми держави і права. Випуск 23. Одеса: Юридична література, 2004. С. 307-312.
93. Стефанчук М.О. Зловживання правом як новела цивільного законодавства // Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії та практики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 29-30 квітня 2004 року., м. Харків. К.: Академія правових наук України, НДІ приватного права і підприємництва, НДІ інтелектуальної власності, Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого, 2004 С. 101-112.
94. Стефанчук М.О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2006. 202 с.
95. Стефанчук М.О. Межі та обмеження здійснення особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи // Молодь у юридичній науці: збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції молодих вчених «Другі осінні юридичні читання». Хмельницький: Вид-во ХІУП. 2003. С. 147-149.
96. Стефанчук М.О. Обмеження особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування особи // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 2. С. 88-90.

97. Стефанчук М.О. Окремі питання зловживання правом на захист // Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих вчених. Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів Київського національного університету імені Тараса Шевченка (19-20 квітня 2007 року). К.: «Промінь», 2007. С. 121-122.

98. Стефанчук М.О. Окремі питання принципу добросовісності у цивільному праві України // Реалізація чинних Цивільного та Господарського кодексів України: проблеми та перспективи: Зб. наук. праць (за матеріалами науково-практичної конференції, м. Київ, 24 листопада 2005 р.) / Редкол.: О.Д. Крупчан, та ін. – К.: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2006. С. 210-213

99. Стефанчук М.О. Окремі питання співвідношення суб'єктивного цивільного права та цивільної дієздатності // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. 2005. № 1. С. 197-201.

100. Стефанчук М.О. Окремі проблеми правового регулювання виховання дитини батьками // Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України. Матеріали круглого столу. 25 травня 2006 р., м. Київ. Х.: Ксилон. 2007. С. 136-140.

101. Стефанчук М.О. Проблема зловживання суб'єктивними правами у корпоративних відносинах // Розвиток господарсько-правового забезпечення сучасної економіки: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Ч II. Донецьк, 27 жовтня 2006 року. Донецьк: Норд-прес, 2006. С. 15-17

102. Стефанчук М.О. Проблеми юридичної техніки ст. 13 Цивільного кодексу України // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2005. № 1-2 (13-14). С. 140-145.

103. Стефанчук М.О. Цивільно-правове значення деструктивної поведінки неповнолітніх // Проблемні питання цивільного та господарського права: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. С. 45-48.

104. Стефанчук Р.О., Стефанчук М.О. Право на ім'я фізичних осіб: поняття, юридична природа та межі реалізації // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 17. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. С. 204-210.

105. Стефанчук Р. Особисті немайнові права, що індивідуалізують фізичну особу та пов'язані із її іменем // Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 квітня 2005 р.). Острогов, 2005. С. 292-293.

106. Стефанчук Р. Право на здоров'я як особисте немайнове право // Матеріали міжнародної наукової конференції «Трансформація ринкових відносин в Україні: організаційно-правові та економічні проблеми» (Одеса,

15 травня 2003 р.). Одеса: Астропринт, 2003. С. 111-114.

107. Стефанчук Р. А. Институт личных неимущественных прав физических лиц в гражданском законодательстве Украины // Юрист. 2006. № 1. С. 60-67.

108. Стефанчук Р. А. К вопросу о легализации эвтаназии в странах СНГ // Медицинское право. 2005. № 3. С. 34-43. Академії правових наук України. — 2005. — № 1. — С. 97-107.

109. Стефанчук Р. О. Injuria в римському праві як історико-правова передумова регулювання і охорони особистих немайнових відносин в сучасному цивільному праві // Актуальні проблеми держави і права. — Вип. 23. — 2004. — С. 113-118.

110. Стефанчук Р. А. Право на психическое здоровье как личное неимущественное право // Юрист. 2005. № 8. С. 90-94.

111. Стефанчук Р. А. Современное состояние и перспективы развития института личных неимущественных прав физических лиц в гражданском законодательстве Украины // Право и политика. 2006. № 2 (74). С. 54-65.

112. Стефанчук Р. О. «Посттанативні» особисті немайнові права фізичної особи // Вісник

113. Стефанчук Р. О. Визначення моменту виникнення права на життя: продовжуючи дискусію // Юридична Україна. 2005. № 10. С. 38-43.

114. Стефанчук Р. О. До питання визначення правової природи та ознак особистих немайнових прав // Нові Цивільний та Господарський кодекси України та проблеми їх застосування: Матеріали науково-практичного семінару: Ч. І. (м. Харків, 23 квітня 2003 року) / Уклад.: М. І. Панов, В. І. Борисова, В. Л. Яроцький та ін. Х.: Національна юридична академія України, 2004. С. 54-57.

115. Стефанчук Р. О. До питання забезпечення цивільно-правової охорони приватного життя фізичної особи: досвід України та Німеччини // Університетські наукові записки. — 2005. № 4 (16). С. 68-72.

116. Стефанчук Р. О. До питання поняття та системи спеціальних (окремих) особистих немайнових прав фізичних осіб // Право ХХІ століття: становлення та перспективи розвитку: Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції «Другі Прибузькі юридичні читання». Миколаїв, 2006. С. 199-207.

117. Стефанчук Р. О. До питання правової регламентації, здійснення і захисту прав пацієнтів в Україні // Захист соціальних та економічних прав людини: міжнародні стандарти і законодавство України: Матеріали науково-практичної конференції. 12 березня 2004 року / За ред. О. Ф. Штанька, Н. Б. Болотіної. К.: КЮІ МВС України, 2004. Ч. 2. С. 71-74.

118. Стефанчук Р. О. До питання правової регламентації, здійснення та захисту прав пацієнтів в Україні // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. № 3 (11). С. 39-44.

119. Стефанчук Р. О. До питання про особисті немайнові відносини як структурну складову предмету цивільного права // Вісник Академії правових

наук України. 2005. № 3. С. 136-149.

120. Стефанчук Р. О. До питання про поняття та зміст права на гідність та честь // Правова держава: щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Вип. 15. К., 2004. С. 229-239.

121. Стефанчук Р. О. До питання про право на інформацію як особисте немайнове право фізичних осіб // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2003. № 1 (5). С. 61-66.

122. Стефанчук Р. О. До питання розмежування понять «особи», «особистості» та «особистого» у філософії та праві // Приватне право і підприємництво. 2007. Вип. 6 С. 19-31.

123. Стефанчук Р. О. До питання юридичного визначення моменту виникнення права на життя // Часопис цивілістики. 2006. № 1. С. 20-25.

124. Стефанчук Р. О. Загальні проблеми розвитку законодавства України в сфері забезпечення медичної діяльності // Проблеми правового забезпечення медичної діяльності: Матеріали науково-практичної конференції, 26 жовтня 2006 року. Харків, 2006. С. 40-41.

125. Стефанчук Р. О. Загальнотеоретичні проблеми поняття та системи особистих немайнових прав фізичних осіб у цивільному праві України: монографія / Академія правових наук України; НДІ приватного права і підприємництва. Подільська лабораторія з проблем адаптації цивільного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Хмельницький: Видавництво Хмельницького ун-ту управління та права, 2006. 170с. Бібліогр.: с. 149-169.

126. Стефанчук Р. О. Захист честі, гідності та репутації в цивільному праві: монографія / Хмельницький ін-т регіонального управління та права. К.: Науковий світ, 2001. 306с. Бібліогр.: с.207-304.

127. Стефанчук Р. О. Здоров'я фізичної особи як об'єкт її особистих немайнових прав // Форум права. 2007. № 1. С. 154-160. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-1/07sroonp.pdf>

128. Стефанчук Р. О. Зміст особистих немайнових прав фізичної особи // Підприємництво, господарство і право. 2005. № 7. С. 10-13.

129. Стефанчук Р. О. Компенсація моральної шкоди як спосіб захисту особистих немайнових прав фізичних осіб: проблеми та шляхи вирішення // Університетські наукові записки. 2007. № 1 (21). С. 67-83.

130. Стефанчук Р. О. Особиста свобода та право на свободу: цивільно-правові аспекти // Університетські наукові записки. 2007. № 2. С. 170-177.

131. Стефанчук Р. О. Особистий немайновий інтерес як форма дозвільної поведінки у цивільному праві // Економіка та право. 2007. № 1 (17). С. 91-98.

132. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): монографія / Національна академія наук України; Інститут держави

і права ім. В. М. Корецького. Хмельницький: Видавництво Хмельницького ун-ту управління та права, 2007. 626с. Бібліогр.: с. 548-625.

133. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб як системна сукупність // Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії і практики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 29-30 квітня 2004 року. К., 2004. С. 229-242.

134. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб як суб'єктивні цивільні права // Держава і право. 2005. Вип. 28. С. 341-352.

135. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права, що індивідуалізують фізичну особу та пов'язані із її іменем // Юридична Україна. 2005. № 7. С. 56-61.

136. Стефанчук Р. О. Поняття, особливості та зміст особистого немайнового права фізичних осіб // Сучасні проблеми адаптації цивільного законодавства до стандартів Європейського Союзу: Матеріали I Міжнародної науково-методичної конференції. Львів: Видавництво ЛНУ, 2006. С. 435-438.

137. Стефанчук Р. О. Поняття, правова природа особистих немайнових прав та їх місце в системі цивільного права // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 1. С. 56-61.

138. Стефанчук Р. О. Право на життя як особисте немайнове право фізичних осіб // Право України. 2003. № 11. С. 115-119.

139. Стефанчук Р. О. Право на ім'я // Університетські наукові записки. 2005. № 1-2 (13-14). С. 83-97.

140. Стефанчук Р. О. Право на особисту безпеку (безпеку природного існування) фізичної особи як особисте немайнове право // Юридична Україна. 2005. № 12. С. 32-36.

141. Стефанчук Р. О. Право на особисту недоторканість (цивільно-правовий аспект) // Юридична Україна. 2005. № 5. С. 64-68.

142. Стефанчук Р. О. Право на приватність за законодавством України та Німеччини: компаративістський аспект // Україна – Німеччина: розвиток законодавства в рамках європейського права / Ред. кол.: О. Копиленко, Р. Обершмідт, С. Бритченко та ін. К.: Парламентське видавництво, 2006. С. 178-187.

143. Стефанчук Р. О. Право на самогубство: вершина гуманності чи юридичний нонсенс? // Приватне право і підприємництво. 2005. Вип. 5. С. 50-55.

144. Стефанчук Р. О. Принципи та гарантії здійснення особистих немайнових прав фізичних осіб // Юридична Україна. 2007. № 3. С. 48-57.

145. Стефанчук Р. О. Проблеми правової регламентації, здійснення і захисту прав пацієнтів в Україні // Актуальні питання реформування правової системи України: збірник наукових статей за матеріалами I Міжвузівської науково-практичної конференції 21-22 травня 2004 року. Луцьк, 2004. С. 6-8.

146. Стефанчук Р. О. Проблеми у застосуванні спеціальних способів захисту особистих немайнових прав фізичних осіб // Вісник Верховного Суду України. 2007. № 7. С. 36-42.
147. Стефанчук Р. О. Репродуктивні права фізичної особи: поняття, система, особливості здійснення // Вісник Львівського національного університету: серія право. 2004. Вип. 39. С. 296-304.
148. Стефанчук Р. О. Система особистих немайнових прав в сфері авторства // Університетські наукові записки. 2005. № 3 (15). С. 60-65.
149. Стефанчук Р. О. Система особистих немайнових прав фізичних осіб в сфері сімейних відносин: до питання вдосконалення // Університетські наукові записки. 2006. № 2 (18). С. 107-111.
150. Стефанчук Р. О. Система особистих немайнових прав фізичної особи // Юридична Україна. 2004. № 9. С. 24-32.
151. Стефанчук Р. О. Спеціальні способи захисту особистих немайнових прав фізичних осіб у цивільному законодавстві України // Правова держава: щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Вип. 18. К., 2007. С. 337-345.
152. Стефанчук Р. О. Сучасні перспективи розвитку медичного законодавства // Приватне право і підприємництво. 2004. Вип. 4. С. 141-144.
153. Стефанчук Р. О. Сучасні проблеми визначення ролі та значення особистих немайнових відносин у структурі цивільного права // Регулирование личных неимущественных отношений граждан в Гражданском кодексе Украины: Материалы круглого стола (6 февраля 2007 г.) / Отв. ред. Е.В. Зверева. Донецк: ДонУЭП, 2007. С. 19-22.
154. Стефанчук Р. О. Сучасні тенденції розвитку цивільного законодавства в сфері особистих немайнових прав фізичних осіб до стандартів Європейського Союзу // Реалізація чинних Цивільного і господарського кодексів України: проблеми та перспективи: Зб. наук. праць (за матеріалами науково-практичної конференції, м. Київ, 24 листопада 2005 р.). К.: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2006. С. 310-313.
155. Стефанчук Р. О. Цивільна правоздатність та дієздатність як необхідні передумови здійснення особистих немайнових прав фізичних осіб // Університетські наукові записки. 2006. № 3-4 (19-20). С. 114-123.
156. Стефанчук Р. О. Цивільно-правові засади закріплення, здійснення та охорони права на життя як особистого немайнового права фізичних осіб // Методологія приватного права: Збірник наукових праць / Редкол.: О. Д. Крупчан (голова) та ін. К.: Юрінком Інтер, 2003. С. 253-259.
157. Стефанчук Р. О. Шляхи вдосконалення системи особистих немайнових прав фізичних осіб в сфері сімейних відносин // Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України: Збірник наукових праць за матеріалами Круглого столу (м. Київ, 25 травня 2006 року). Харків: Ксилон, 2007. С. 28-35.

158. Стефанчук Р. О., Зелінський А. М. Право на здоров'я як особисте немайнове право фізичних осіб // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2003. № 2 (6). С. 44.
159. Тополь Ю. О. Вексельний обіг в системі безготівкових розрахунків: історія становлення та розвитку // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2005. № 4. С. 192-198.
160. Фулей Т. І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2003. 20 с.
161. Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України: Підручник. К.: Істина, 2003. 773 с.
162. Цивільне право в Україні: Курс лекцій: У 6-ти т. Т. 1. / Р. Б. Шишка, О. Л. Зайцев, Є. О. Мічурін та ін. / за ред. Р. Б. Шишки та В. А. Кройтора Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2004. 417 с.
163. Цивільне право України. Частина перша / Ч. Н. Азімов, М. М. Сібільов, В. І. Борисова та ін. / За ред. Ч. Н. Азімова, С. Н. Приступи, В. М. Ігнатенка. Харків: Право, 2000. 368 с.
164. Цивільне право України: Академічний курс: Підручник: У 2-х т. / А. Ю. Бабаскін, Т. В. Боднар, Ю. Л. Бошицький та ін. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. Вид. 2-ге, доп. і перероб. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре»», 2006. Т. 1: Загальна частина. 696 с.
165. Цивільне право України: навчальний посібник / Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін. / За ред. Р. О. Стефанчука. К.: Наукова думка, 2005. 448 с.
166. Цивільне право України: Підручник у трьох книгах. Книга перша / Є. О. Харитонов, Р. О. Стефанчук, А. І. Дрішлюк та ін. / За ред. Є. О. Харитонova, А. І. Дрішлюка. Одеса: Юридична література, 2005. 528 с.
167. Цивільне право України: Підручник: У 2 т.: Т. 1 / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, І. В. Жилінкова та ін. / За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. К.: Юрінком Інтер, 2004. 480 с.
168. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн.: Кн. 1 / О. В. Дзера, Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. К.: Юрінком Інтер, 2004. 736 с.
169. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // ВВРУ. 2003. № 40-44. Ст. 356.
170. Цивільний кодекс України: Коментар / Є. О. Харитонов, І. М. Кучеренко, О. І. Харитонova та ін. / За заг. ред. Є. О. Харитонova. Х.: ТОВ «Одісей», 2006. 1200 с.
171. Цивільний кодекс України: Коментар / Є. О. Харитонов, Ю. С. Червоний, Ю. В. Білоусов та ін. / За заг. ред. Є. О. Харитонova, О. М. Калітенко. Одеса, Юридична література, 2004. 1112 с.
172. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / А. С.

Довгерт, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць та ін. / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. К.: Істина, 2004. 928 с.

173. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 ч.: Ч. 1 / А. Ю. Бабаскін, І. А. Безклубий, Н. В. Безсмертна та ін. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре»», 2004. 896 с.

174. Черняк О. Ю. Проблеми розпорядження творами літератури, науки та мистецтва, що написані в співавторстві. — Молодь в юридичній науці: збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції молодих вчених «Другі осінні юридичні читання». Хмельницький: В-во ХІУП, 2003. С. 157-158.

175. Чорна Ж. Л. Відшкодування завданої шкоди малолітнім та неповнолітнім як форма захисту порушених майнових прав // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2004. Випуск 39. С. 289-295.

176. Чорна Ж. Л. Захист майнових прав малолітніх та неповнолітніх при укладенні договору купівлі-продажу житла за новим цивільним законодавством України // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали Х науково-практичної конференції. 5-6 лютого. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2004. С. 281-282.

177. Чорна Ж. Л. Корпоративні права малолітніх та неповнолітніх // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2004. Випуск 40. С. 237-241.

272. Чорна Ж. Л. Особливості цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану неповнолітніми // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права: Науковий часопис. Хмельницький. 2003. № 3-4 (7-8). С. 98-103.

178. Чорна Ж. Л. Прийняття спадщини неповнолітніми // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали ІХ регіональної науково-практичної конференції. 13-14 лютого. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. С. 318-319.

179. Чудик-Білоусова Н. І. До питання про обставини, що виключають матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну державі // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 11. К.: Ін-тут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. С. 289-293.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://www.president.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Президента

України. <http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради

України. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів

України. <http://www.mvs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.

<http://www.court.gov.ua/vscourt> – офіційний веб портал судової влади в Україні
<http://www.scourt.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
<http://www.sc.gov.ua> – офіційний веб-сайт Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ.
<http://www.sbu.gov.ua> – офіційний веб-сайт СБУ.
<http://www.gp.gov.ua> – офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
<http://www.minjust.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
<http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.
<http://www.police.ua> – Форум працівників МВС України.
<http://www.vkka.gov.ua> – офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури.
<http://www.nbuv.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
<http://www.catalogue.nplu.org> – Національна парламентська бібліотека України.
<http://www.pravoznaves.com.ua> – Електронна бібліотека юридичної літератури “Правознавець”.

Навчальне видання

***Валах Вікторія Володимирівна
Клейменова Світлана Миколаївна***

Оригінал макет розроблено в авторській редакції

**Кафедра цивільно-правових дисциплін
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058**